

Discussie en samenvatting

Voorafgaande aan de forumdiscussie gaven de forumleden nog een korte toelichting op de door hen ingediende stellingen, die hiervoor zijn opgenomen.

De heer Maas stelde, dat de toenemende bevolking en de daarmee samenhangende verstedelijking ongetwijfeld gevolgen zullen hebben voor het landschapsbeeld. De druk op de natuur- en recreatieruimten wordt steeds groter. Het bos heeft ook als milieu-vormend element grote betekenis. De behoefte aan bos zal zich in de toekomst steeds meer richten op formaties, waarbij veel randen voorkomen.

De uitbreiding van het bosareaal zal bij voorkeur moeten plaatsvinden op de marginale landbouwgronden en zal zich in de stedelijke gebieden manifesteren in de vorm van stads-, stadsgewestparken en parkgebieden van regionale of nationale betekenis. In streken waar reeds veel bos voorkomt, zal de noodzakelijke aanpassing moeten liggen in een herstructurering, die leidt tot een betere ontsluiting. Naast dit alles zal het beheer goed dienen te zijn om tot het gewenste resultaat te komen. Parkgebieden van grote omvang behoeven gecoördineerde beheersorganen in de geest van de „Nationale Park Service”. Dit beheer moet alle facetten omvatten. In dergelijke beheersorganen dienen de besturen van provincies en gemeenten, benevens particuliere instanties inspraak te hebben.

De heer Sikkel constateerde, dat, ongeacht de doelstelling die met het bosbezit wordt nagestreefd, het bos hout produceert. Hout is, mits deskundig geteeld, geëxploiteerd en aan de markt gebracht, een hoogwaardig produkt. Nu de bosbouw in nood verkeert, is het voor de hand liggend dat men van deze gunstige eigenschappen van het bos gebruik maakt. Helaas mankeert er veel aan de kwaliteit en de structuur van het bos. Veel kennis omtrent wegen, die tot verbetering kunnen leiden is aanwezig, doch het zal in de praktijk moeten worden gebracht. Daartoe is het nodig, dat er een deskundig beheer komt, waarbij men duidelijke plannen opstelt en concretiseert. In dit verband kunnen worden genoemd het kapplan en het cultuurplan. De maatregelen als hier geschetst zullen ongetwijfeld kosten met zich meebrengen, doch men dient ook hier te bedenken, dat de kosten voor de baat uitgaan.

De heer Coops ging uitvoerig in op het karakter van het bos als levensgemeenschap van planten en dieren, die zich in vele gevallen van nature heeft ontwikkeld, doch waarbij de boomsoorten veelal door de mens zijn gekozen.

De heer Kuysten wees erop, dat het recreatie-patroon ten dele wordt bepaald door de omstandigheid, dat men angst heeft te verdwalen. Om die reden blijft men aan de randen van het bos. Het is noodzakelijk dat de bossen op verantwoorde wijze worden opengelegd. Door de juiste recreatievoorzieningen kunnen de recreanten worden geleid en kan worden bereikt, dat bepaalde gedeelten van de bossen, die om de een of andere reden ontzien moeten worden, kunnen worden beschermd. Aldus is het mogelijk land-

schapsschoon, natuurbescherming, houtproductie en recreatie in een evenwichtig geheel samen te brengen.

De heer Bouman constateerde, dat de oorzaken van het probleem van de openluchtrecreatie liggen binnen de stedelijke sfeer, zodat de logica gebiedt primair daar de oplossing te zoeken. Om die reden moet de accommodatie voor sport als een stedenbouwkundig gegeven worden gehanteerd. Deze accommodatie zal moeten worden aangebracht in de grote eenheden recreatiegroen, die in of bij de steden zullen moeten komen. Het is dus gewenst de aanleg van een parkachtig landschap, waarin de noodzakelijke rechthoekige speelvelden, hun supplement vinden in speelse vormen van boomgroepen en wandeldreven.

De heer van Daalen stelde vast, dat het fraaie, gevarieerde bos, dat hier te lande wordt aangetroffen, er door particulier initiatief is gekomen. Voorts moet deze particulier als de meest economisch werkende beheerder worden gezien. Deze beide feiten zijn voldoende om het particuliere bosbezit in stand te houden. Het zou mogelijk moeten zijn voor de beseigenaren, indien hun bosbezit zich daartoe leent, recreatie-centra in te richten. Daarbij is het de vraag of de veel besproken bosranden, die zo bij uitstek geschikt zijn voor de recreatie, moeten worden gezocht aan de buitenzijde van het bos of aan de binnenzijde. Dit laatste zal in vele gevallen uit verschillende overwegingen, voordelen hebben.

De op deze korte toelichtingen volgende discussie spitste zich in de eerste plaats toe op de opvoeding van de recreant. De heer Bouman wees er daarbij op, dat in dat verband grote betekenis moet worden toegekend aan het zogenaamde „natuurpad”, dat een grote opvoedende waarde blijkt te bezitten. Een verdere uitbouw daarvan zal stellig gunstige resultaten te zien geven. Men was algemeen van gevoelen dat aan de opvoeding veel aandacht zal moeten worden geschonken.

Ook het probleem van de „rand-recreatie” bleek verscheidene vragen te hebben opgeroepen. De heer Coops, die reeds in zijn korte toelichting op zijn stellingen, op dit facet was ingegaan, legde er de klemtoon op, dat hier het biologisch aspect op de voorgrond treedt. Immers de openheid, gepaard aan een grote recreatieve druk, kan al te gemakkelijk het biologische leven in gevaar brengen. Men zal er derhalve voor moeten waken, dat dit leven door de aangebrachte voorzieningen niet in gevaar komt. De rijkste gebieden — biologisch gezien — treft men aan in een geleidelijke overgang van een open naar een gesloten gebied wat de begroeiing betreft. De vestiging van accommodaties dient dan ook buiten het bos te geschieden. De heer Bouman deelt deze conclusie. De heer Maas stelde, dat uit onderzoeken is gebleken, dat de rand van het bos meer geschikt is voor recreatie, dan het bos zelf. Het aantal openingen, dat men aanbrengt zou kunnen variëren naar gelang van de rijkdom van het bos. Daarbij zal uiteraard de nodige afwisseling dienem te worden aangebracht. Het zal, aldus de heer Maas van de omstandigheden

afhangen, of vestiging van accommodatie kan worden toegestaan.

De heer Kuysten was het met de heer Maas eens. Bepaalde verloren hoekjes bos lenen zich mogelijk voor de aanbrenging van verblijfsrecreatie zonder landschappelijk schade te veroorzaken. Spreker had begrip voor het feit, dat de plaatsing van de verblijfsrecreatieve voorzieningen buiten de bossen, voor de beseigenaren het nadeel heeft, dat zij wel de lasten en niet de lusten van de aanwezigheid daarvan in de nabijheid van hun bossen, ondervinden.

De heer Staf wees er tenslotte nog op, dat men bij het vraagstuk van het aanbrengen van recreatieve projecten dient te bedenken, dat dit zeer grote investeringen vraagt, die de waarde van de grond ver overtreffen.

Vervolgens stond het forum stil bij de vraag, of het mogelijk aanbeveling verdient ten aanzien van de bossen, die op de slechtste gronden voorkomen, waarbij de beheerskosten de houtopbrengsten steeds verder gaan overtreffen, te streven naar een natuurlijke bosbegroeiing, die recreatief en natuurwetenschappelijk van belang kan zijn en geen onderhoudskosten meer zal vergen.

De heer Sikkel wees erop, dat het wijs beleid is de omvang der investeringen af te stemmen op de gesteldheid van het terrein. Bij slechte gronden dient de investering zo laag mogelijk te liggen. Soms kan wellicht de methode van de natuurlijke bezaaiing worden gebezigd, doch veelal blijkt deze niet te voldoen, noch uit een oogpunt van houtproductie, noch uit een oogpunt van recreatie.

De heer Coops achtte het de moeite waard een experiment op dit punt te nemen. Wel zou dit bij voorkeur een groot areaal moeten betreffen, omdat anders wellicht een te dichte begroeiing zou ontstaan en geen fraai landschap met zandverstuivingen.

De heer Staf constateerde nog, dat de ervaringen, die zijn opgedaan met beplantingen, die aan hun lot zijn overgelaten, weinig gunstig zijn. Bovendien kleven aan een dergelijke aanpak nog de bezwaren van het brandgevaar en dergelijke.

Daarna werd de vraag gesteld aan de heer Maas, hoe hij zich de inrichting van bepaalde landschappen tot coulisse-landschappen voorstelt. Deze zag in de bebossing van stroken marginale landbouwgronden een mogelijkheid. De aldus verkregen bossen zijn beslist beter te beheren dan de vaak smalle boswallen, die nu in bepaalde delen van het land een parkachtig aanzien geven aan het landschap. Stellig zijn er moeilijkheden verbonden aan dergelijke bebossingen. De mogelijkheden die hier liggen worden thans door een speciale commissie bestudeerd. Er zullen zeker oplossingen komen; het is ook dringend nodig, dat op die gronden bossen worden aangelegd.

Gevraagd naar de mogelijkheden voor de aanleg van 50.000 ha bos in het westen van het land en de kosten die dat met zich meebrengt, deelde de heer Maas mede, dat het voor de creatie van een goed leefmilieu in het westen van het land nodig zal zijn, dat daar open ruimten komen met waterpartijen, afgewisseld met niet te grote boscomplexen, die onderling door bosstroken

zijn verbonden. De kosten daarvan worden thans geraamd op f 100.000.000. De inpassing van populierenproductiebos in deze opzet achtte de heer Maas stellig mogelijk, met name in de aanvangsfase.

Na deze discussie werd stilgestaan bij het deskundig beheer. De heer Sikkel merkte op, dat er beslist veel deskundigheid is op dit ogenblik, doch dat deze onvoldoende is gebundeld. Gezien de kwaliteit van het onderwijs hier te lande had spreker het volste vertrouwen in de deskundigheid, waarover in de toekomst kan worden beschikt. Die deskundigheid past echter niet meer bij de huidige structuur. Daarom zal de structuur van de bosbouw dienen te worden gewijzigd.

De heer Coops sloot zich bij deze woorden aan en wees er nog op, dat bij de opleiding van de deskundigen tevens alle aandacht zal moeten worden besteed aan biologische en landschappelijke facetten.

De heer van Daalen wees er in dit verband nog op, dat de particulieren grote waarde hechten aan deskundig beheer, doch dat de inkomsten uit de bosbouw thans zodanig zijn dat de instandhouding van het particuliere bos onmogelijk is, tenzij de rijksbijdrage drastisch wordt verhoogd.

De heer Staf vroeg, onder verwijzing naar hetgeen werd gesteld tijdens het congres „Bos en Hout”, aandacht voor het feit, dat het deskundig beheer vooral van veel betekenis is voor de bosbezittingen in grootte variërend tussen 10 en 100 ha. Door een samenbrengen van die beheren is veel te bereiken op verschillende terreinen.

Aan de heer Maas werd de vraag gesteld of hij de „nationale park”-gedachte nader zou willen toelichten. Hierop werd geantwoord, dat thans in Europa wordt gestudeerd op de creatie van grote natuur- en recreatiegebieden. Men zou daarbij van start kunnen gaan door te beginnen met samenwerkingsvormen tussen verschillende gemeenten, waarbij ook provincies en eventueel het Rijk betrokken zouden kunnen worden. Ook kan men zich voorstellen, dat men via kleine kernen, die de status krijgen van nationaal park en die in een bepaalde stichtingsvorm worden beheerd, komt tot grotere eenheden. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen de beheers- en planologische kant van een dergelijke opzet. Het staat vast dat in elk geval grotere beheerseenheden zullen moeten ontstaan.

De heer Staf signaleerde het gevaar van eenvormigheid, dat al te gemakkelijk ontstaat, als één dienst het voor het zeggen heeft.

Tenslotte stond het forum stil bij de vraag of er een tegenstelling tussen houtproductie en recreatie bestaat.

De heer van Daalen stelde, dat er bij een doelmatig beleid geen tegenstelling behoeft te zijn. Door het verschil in beheer der particuliere bezittingen is een sterke variatie ontstaan in de bebossing en in de leeftijdsopbouw van de bossen. Daardoor is een beeld ontstaan, dat voor de recreatie zeer aantrekkelijk is.

De heer Bouman achtte geen tegenstelling nodig. Hij kon zich zeer goed

voorstellen, dat een goed productiebos met een goede houtsoorten mengeling, een fraaie coulisse kan zijn voor de recreanten.

De heer Kuysten sloot zich bij deze visie aan, terwijl de heer Coops meende wel een zekere tegenstelling te moeten signaleren. Het feit dat men ten behoeve van de recreatie veel randen wenst, wijst reeds in die richting. Voorts zijn er beslist bossen, die gezien de houtcultures en gelet op de volledig op de economische exploitatie afgestemde ontsluiting door middel van wegen, voor de recreatie niet aantrekkelijk zijn. Anderzijds moet het echter zeer goed denkbaar en realiseerbaar zijn in bepaalde grote bosgebieden productie en recreatie te laten samengaan.

De heer Sikkel begon met bezwaar te maken tegen de kunstmatige scheiding productiebos-recreatiebos. Spreker stelde vast, dat de openluchtrecreatie in het bos wordt beheerst door de infrastructuur van het bos; deze zal zich moeten aanpassen aan de eisen des tijds. Een gevarieerd bosbeeld: open — gesloten; hoog — laag; wisseling in houtsoorten, is nodig voor het verkrijgen van een recreatief aantrekkelijk bos.

De heer Maas maakte onderscheid tussen in- en extensieve recreatie en concludeerde, dat houtproductie en intensieve recreatie met elkaar in strijd zijn, terwijl extensieve recreatie zich wel met houtproductie verdraagt. Voorts concludeerde spreker nog, dat het particuliere bos gelegen tegen stedelijke kernen, uit sociale noodzaak, zal worden gedreven naar overheidsbezit. Daarmede is niet gezegd, dat er geen plaats meer zou zijn voor particulier eigendom bij de opbouw van nieuwe landschappen.

In zijn samenvatting wees de heer Staf erop, dat het verstandig is de zaken niet te veel zwart-wit te schilderen. Het is gebleken, dat er zeker een samengaan tussen productie en recreatie mogelijk is. Men zal begrip voor elkaars noden dienen op te brengen, daardoor zal men elkander gemakkelijker vinden. Een bespreking als deze kan daartoe bijdragen. Wel zal men zich dienen te realiseren, dat de bossen als object van natuurbehoud een laatste kleine reserve vormen, waarop men zeer zuinig moet zijn. Vele vragen met betrekking tot de recreatie, met name waar het gaat om de toekomstige ontwikkeling, zijn onbeantwoord gebleven. Er zal nog veel onderzoek moeten worden verricht, waarvan de bosbouwers zeker kennis zullen moeten nemen, aldus de heer Staf.

Sluiting van de congressen

„Bos en Hout” en „Bos en Recreatie”

De heer van Tets van Goudriaan concludeerde, dat uit de besprekingen duidelijk het belang van het bos in al zijn facetten naar voren is gekomen, evenals de grote betekenis van de instandhouding ervan.

Uit de rede van de heer Önneshjö is duidelijk geworden wat men — zij het onder andere omstandigheden dan hier te lande — door samenwerking kan bereiken. De bereidheid tot samenwerken, teneinde te trachten op langere termijn een bijdrage te leveren aan de verbetering van de geestelijke positie van de bosbouw, is in bosbouwkringen aanwezig. Het is te hopen, dat men daartoe ook in staat zal zijn.

Op korte termijn zal echter iets moeten gebeuren voor de instandhouding en uitbreiding van het bosareaal. Voor de instandhouding is het noodzakelijk, dat een verhoogde bijdrage wordt verstrekt door de overheid. De overheid zal ervoor moeten waken, dat Nederland, wat zijn bosbezit betreft, een onderontwikkeld land wordt. De heer van Tets wees erop, dat de situatie thans zo is, dat van overheidswege, als er steun wordt gegeven, steeds de eis wordt gesteld, dat de toegang tot de bosbezittingen bijna of geheel gratis moet zijn. Het is de vraag of men de recreant, die van de recreatievoorzieningen profiteert, in de toekomst niet zal moeten laten betalen, zodat de kosten niet geheel voor rekening van de overheid zullen behoeven te komen. In elk geval wilde spreker deze gedachte in overweging geven.